

Royal Netherlands Academy of Arts and Sciences (KNAW) KONINKLIJKE NEDERLANDSE AKADEMIE VAN WETENSCHAPPEN

De Eerste Nationale Verteldag (6 juni 2004): The Making Of...

Meder, T.

published in

Levend Erfgoed
2004

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in KNAW Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Meder, T. (2004). De Eerste Nationale Verteldag (6 juni 2004): The Making Of... *Levend Erfgoed*, 1(1), 22-27.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the KNAW public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the KNAW public portal.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

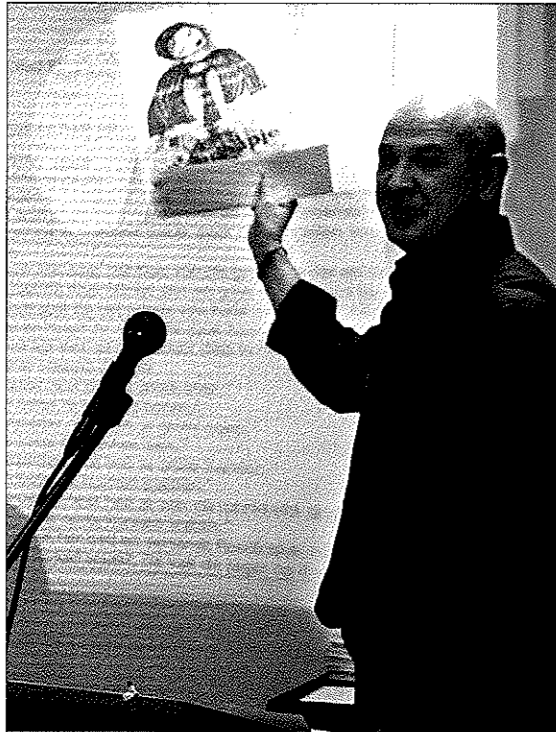
E-mail address:

pure@knaw.nl

The Making of...

Theo Meder
onderzoeker Orale
Cultuur Meertens
Instituut

Jan Marijnissen met
Roodkapje
Foto: Petra Schoormans

Op zondag 6 juni 2004 organiseerde het Nederlands Centrum voor Volkscultuur in samenwerking met de Stichting Vertellen en het Meertens Instituut de eerste Nationale Verteldag. Op 173 plekken in heel Nederland waren activiteiten van vertellers georganiseerd. In dit artikel geeft Theo Meder een verslag van een insider en plaatst vanuit het perspectief van de wetenschapper enkele kritische kanttekeningen.

Na het tellen van de laatste stemmen op 1 juni zag de Top Tien er als volgt uit:

1. Roodkapje
2. Assepoester
3. Doornroosje
4. Vrouw Holle
5. Anansi
6. Nieuwe Kleren van de Keizer
7. Repelsteeltje
8. Ali Baba en de Veertig Rovers
9. Hans en Grietje
10. Meisje met de Zwavelstokjes

De Top Tien was het resultaat van een webenquête uit naam van het Meertens Instituut, die op de website van de Nationale Verteldag is gehouden: www.nationaleverteldag.nl. Meer dan de presentatie van een belangwekkende wetenschappelijke vondst, was de Top Tien een gimmick om op de strak geregisseerde persconferentie veel media mee te 'kietelen', en bedoeld als opmaat naar alweer een nieuwe themadag in Nederland: de Nationale Verteldag.

Top Tien als gimmick

Vijf dagen voordat de eerste Nationale Verteldag van start zou gaan, werd er tijdens een persconferentie op het Meertens Instituut te Amsterdam onder andere bekend gemaakt wat het populairste volksverhaal in Nederland anno 2004 is. Voor die bekendmaking was een enthousiaste Bekende Nederlander aangetrokken in de persoon van Jan Marijnissen van de Socialistische Partij. Nog voordat het populairste verhaal bekend werd gemaakt, had Marijnissen bij wijze van grap al zijn voorspelling van de Top Drie op een papiertje geschreven. De nummers drie en twee had hij misgegoekt, maar zijn voorspelling van de nummer één was midden in de roos: Roodkapje bleek het populairste volksverhaal. En Marijnissen had zijn 'voeling met het volk' weer eens bewezen... Hij vertelde zelf ook nog een politiek verhaaltje over een land waarin het met de materiële rijkdom wel goed zat, maar waarin de immateriële rijkdom (zoals "empathie") uit het oog verloren dreigde te raken. Ook het immateriële erfgoed bleek Marijnissen aan het hart te gaan, want op zijn weblog van 31 mei schreef hij al: "Zonder verhalen geen historie. Zonder historie geen volk."

Themadag en denktank

Een themadag wordt altijd in het leven geroepen als een vorm van zelfpromotie, en de belangen waren in dit geval het grootst bij de twee partijen die elkaar het eerst gevonden hadden: de Stichting Vertellen en het Nederlands Centrum voor Volkscultuur.

Ik ben zelf bij de organisatie van de Nationale Verteldag betrokken geraakt, toen mij eind 2003 gevraagd werd om als volksverhaaldeskundige van het Meertens Instituut in de denktank zitting te nemen. Er waren op dat moment al met succes substantiële subsidies geworven bij het VSB Fonds, het Prins Bernhard Cultuurfonds en de Stichting K.F. Hein Fonds. Ook de datum stond al vast: zondag 6 juni 2004, de eerste zondag na Pinksteren. De Nationale Verteldag zou moeten uitgroeien tot een traditie, en we stonden met de organisatie van de eerste verteldag dus aan het begin van een loepzuivere vorm van 'invention of tradition'. De afspraak was dat het Nederlands Centrum voor Volkscultuur de eerste (paar) keer betrokken zou zijn bij de organisatie, totdat er een goed draaiboek zou bestaan, waarmee de Stichting Vertellen zelfstandig verder kon. Ook het motto voor de Verteldag was inmiddels geformuleerd: 'Iedereen heeft een verhaal' (dus iedereen is een verteller). En ook wat betreft het ideologische fundament hadden de belangrijkste twee partijen elkaar reeds gevonden: er zou worden uitgedragen dat het mondelinge vertellen van verhalen behoort tot ons *culturele erfgoed* en dat het een vorm van (*volks*)kunst betreft. Er zou verder benadrukt worden dat de mondelinge verhaaloverdracht een eeuwenoude traditie is, die welbeschouwd nog steeds bloeit. Ook voor een verhaalonderzoeker van het Meertens Instituut waren dit stuk voor stuk acceptabele uitgangspunten.

Het draaiboek krijgt vorm

Met de komst van de denktank stond de datum en de ideologie van de Nationale Verteldag vast, maar de vormgeving van de dag moest nog nader worden ingevuld. Tevens moest men zich bezinnen op de activiteiten ter promotie eromheen. Wat dit laatste betreft werd in eerste instantie gedacht aan een studiedag of symposium, maar terecht werd vanuit de denktank opgemerkt dat men daarmee vooral de eigen 'incrowd' bereikte, terwijl het nu juist de bedoeling was om de buitenwereld te bereiken. Er werd bedacht dat we het liefst veel journalisten wilden bereiken, kort voordat de Verteldag echt van start ging. Besloten werd om een persconferentie te organiseren op het Meertens Instituut op dinsdag 1 juni.

Gaandeweg groeiden de ideeën. Liever dan een Verteller des Vaderlands zag men een verkiezing van

een favoriet verhaalpersonage, en zo ontstond in feite het idee om een webenquête naar het favoriete volksverhaal te houden. Op het Meertens Instituut werd voorts al tien jaar gewerkt aan een database met volksverhalen: het leek een goed idee om deze database geschikt te maken voor raadpleging op het internet, en de presentatie van de Nederlandse Volksverhalenbank ook op 1 juni te laten plaatsvinden.

Om te voorkomen dat journalisten hiervoor nog niet uit hun stoel zouden komen, werd het idee geopperd om enkele reeds beoogde boeken te presenteren. In ieder geval de NCV-publicatie *Spiegel-tje aan de wand; Over sprookjes, broodje-aap en andere volksverhalen* onder redactie van Olivier Rieter en Ineke Strouken, en de publicatie van Pim van Schaik en Kees Volkers getiteld *In geuren en kleuren; Volksverhalen en sprookjes in kleurrijk Nederland*. Vanwege de connectie tussen verhalen en journalistiek werd er nog een derde boek bij betrokken dat dan zou verschijnen: *Mediahypes en moderne sagen; Sterke verhalen in het nieuws* onder redactie van Peter Burger en Willem Koetsenruijter.

Compact scenario

Om de connectie met de Nationale Verteldag duidelijker te laten uitkomen, werd besloten om de hele bijeenkomst in verhaalvorm te gieten en te laten leiden door verhalen-vertellers. Er werd door vertelster Mirjam Mare een compact scenario ontwikkeld waarin - in het bestek van een uur - verhalen werden afgewisseld door interviews en presentaties. Ze zou op de dag zelf worden bijgestaan door vertellers Eric Borrias, Mia Verbeelen en Pauline Seebregts.

Over de Nationale Verteldag zelf bestond aanvankelijk het idee dat het heel mooi zou zijn als er drie evenementen zouden plaatsvinden per provincie (het werden er uiteindelijk veel meer...). Voor het centrale evenement viel de keuze op het Archeon, waar zou worden begonnen met een vertelontbijt. Er werd op gespeculeerd dat de schrijvende pers vooral op de persconferentie zou afkomen, terwijl de visuele media meer interesse zouden tonen voor het vertelspektakel zelf.

In de aanloop naar de Verteldag werd heel veel werk verzet door het team van het Nederlands Centrum voor Volkscultuur, bestaande uit directeur Ineke Strouken, Johan de Bruijn en Susanne Wennekes samen met Saskia den Broeder en Pieter Quelle namens de Stichting Vertellen. Er werden BN-ers voor het comité van aanbeveling gezocht, de website werd gebouwd, affiches en folders werden ontworpen, nieuwsbrieven gedrukt, persberichten geschreven, er werden vertellers, gemeentes en localiteiten geactiveerd... Ook op het Meertens ging de machinerie lopen: >

symposiumzaal en catering werden gereserveerd, de webversie van de Volksverhalenbank werd gebouwd, er werd geld gereserveerd voor de vormgeving, kunstenaars Minke Priester werd aangezocht om twintig tekeningen te maken op sprookjes- en sagethema's en er werd een eigen - en op aanraden van de denktank transparant - webadres aangevraagd:

www.verhalenbank.nl. Terwijl het Nederlands Centrum voor Volkscultuur een folder drukte voor de perspresentatie, liet ook het Meertens nog een folder voor de eigen achterban maken met reclame voor de Volksverhalenbank en een drietal symposia.

Uiteindelijk verliep de perspresentatie geheel volgens de strakke regie die Mirjam Mare had uitgewerkt, en volgens opgave van het Nederlands Centrum voor Volkscultuur zaten er twintig journalisten in de zaal. Op de dag zelf gaf ik al interviews aan Teleac-radio, Wereldomroep radio, de *Telegraaf* en *Trouw*. Mirjam Mare en anderen werden geïnterviewd voor het *Brabants Dagblad*. De Volksverhalenbank trok de nodige aandacht, maar de verkiezing van Roodkapje toch het meest.

Media-aandacht

Zoals gezegd was de verkiezing van het populairste volksverhaal vooral een 'teaser' voor de media die werkte. Kort na afloop van de persconferentie stond op dinsdag dit als eerste bericht op Teletekst:

Roodkapje populairste volksverhaal
AMSTERDAM - Roodkapje is het populairste volksverhaal in Nederland. Dat blijkt uit een verkiezing waarbij iedereen online zijn keuze kon maken op de site www.nationaleverteldag.nl. Die dag wordt op 6 juni voor de tweede [lees: eerste] keer gevierd. Op 168 plaatsen in het land vertellen vierhonderd vertellers hun verhalen. Het motto is: iedereen heeft een verhaal.
Op www.verhalenbank.nl zijn maar liefst 31.000 volksverhalen verzameld. Handig voor wie zonder inspiratie zit voor het verhaaltje-voor-het-slapen-gaan. Behalve sprookjes bevat de databank ook historische en broodje-aap-verhalen, verzameld door het Meertens Instituut.

Opmerkelijk is dat de journalist volksverhalen en vertellen al weer meteen associeert met het vertellen van verhaaltjes aan kinderen - een minstens zo hardnekkig misverstand als dat het vertellen van verhalen synoniem staat met voorlezen. In meerdere kranten is

dit kleine berichtje ook op woensdag terecht gekomen. De *Telegraaf* besteedde er woensdag een pagina in het katern Vrouw aan. Een etmaal na de officiële opening van de Nederlandse Volksverhalenbank had de site zo'n 4000 hits te verwerken gekregen.

Op die woensdag stond de telefoon bij het Nederlands Centrum voor Volkscultuur en bij het Meertens niet stil. Er kwam bij mij een fotograaf langs voor het artikel in *Trouw* van donderdag. RTL4 kwam langs met een camera voor een item in *Editie NL*. Omroep Gelderland en Studentenradio Utrecht belden voor interviews. En voor de rest van de dag stond ik dagbladjournalisten te woord: *Nederlands Dagblad*, *Leeuwarder Courant*, *Haagse Courant*... Pas om 16.30 uur, toen de deadline voor de journalisten was aangebroken, keerde de rust weer. De journalistieke aandacht concentreerde zich vooral op de Top Tien, Roodkapje en de Verhalenbank - de Nationale Verteldag kwam regelmatig pas op het tweede plan - tot ongenoegen van de Stichting Vertellen. Op de dagen erna keerde het tij enigszins: Pieter Quelle van de stichting alsmede vertellers werden vervolgens meer aan het woord gelaten, en mijn eigen optreden in het AVRO-radioprogramma *Opium* op zaterdagavond stond veel meer in het teken van de Nationale Verteldag.

De Nationale Verteldag

De centrale opening van de Nationale Verteldag vond plaats op zondag 6 juni om 10.00 uur met een Vertelontbijt in de refter van het klooster van het Archeon in Alphen aan den Rijn. Ook dit evenement was weer strak geregisseerd met enkele korte sprekers (onder wie de burgemeester van Alphen aan den Rijn) en beroepsvertellers (Monty Hansen, Harro Teeuw, Philip van der Zee), en als dagopener dominee Nico ter Linden die onder andere een joods verhaal vertelde. Na de opening waren er verspreid over het Archeon beroepsvertellers te vinden die hun verhalen vertelden. In de denktank hadden echter ook stemmen geklonken om vooral ook gewone vertellers aan het woord te laten.

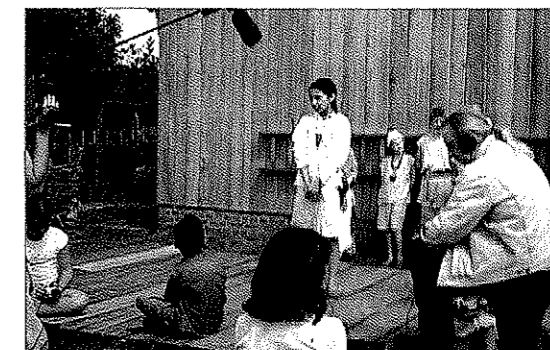
Zij waren in het Archeon om 12.00 uur aan de beurt bij het Open Podium. Bezoekers die zich bij de kassa hadden gemeld met de mededeling dat ze een verhaal wilden vertellen, hadden gratis toegang gekregen, en werden door een medewerkster naar het houten podium gebracht in het middeleeuwse deel van het Archeon. De zeven kinderen die zich aangemeld hadden waren allen meisjes, en daarnaast waren er nog twee volwassenen. Twee van de meisjes hadden een allochtone achtergrond: de Marokkaanse Sanae en de Turkse Kubra. De vader van Sanae vertelde me dat hij helemaal niet wist dat zijn dochter een verhaal ging vertellen,

maar onderweg in de auto hoorde hij dat ze er eentje had voorbereid. Ook de Nederlandse Linde van Schaik (7 jaar) had een verhaal voorbereid, afkomstig uit het boek *In geuren en kleuren* van haar vader Pim. Het was een verhaal van de vader van een Ghanees klasgenootje. Tijdens het vertellen hield ze het boek vast, voor het geval ze de draad kwijt zou raken.

Sommige kinderen leken pas ter plekke besloten te hebben om een verhaal te vertellen (al dan niet gepusht door de ouders) nadat het gerucht ging dat het Jeugdjournaal opnames zou komen maken. Zelf had ik ook opname-apparatuur en fototoestellen bij me. Daarmee werd de entourage om spontaan en alle-daags te vertellen tamelijk onnatuurlijk. De kinderen moesten op een podium gaan staan, kregen van mij een microfoon omgehangen, en vervolgens kwamen daar nog een camera en een geluidsman van het Jeugdjournaal bij. Niettemin slaagden de kinderen er nog heel behoorlijk in om hun verhaal op een natuurlijke wijze te vertellen: zonder te acteren, soms even haperend, soms met een zelfverzonnen verhaal van dicht bij huis. Esmee vertelde over een eenzaam paard dat er een vriendje bijkrijgt. Kubra over een meester die op school erg gepest wordt door een paar leerlingen. Sanae vertelde over meisjes en een jongen die op school leren volksdansen. Twee pubermeisjes vertelden gezamenlijk het sprookje van Roodkapje. En Roos Volkers vertelde een familieverhaaltje over haar overgrootvader, die in Borneo geconfronteerd werd met koppensnellers, die hij schrik wist aan te jagen door zijn kunstgebit uit zijn mond te halen en er hard mee te klappen.

Volwassenen

Van de twee volwassen vertellers, was er één medewerkster van het Archeon die iets vertelde over de manier waarop men vroeger vlooiën ving in een pruik. Problematischer was de vertelling van een bejaarde man uit Gilze-Rijen. Omdat hij zo boeiend kon vertellen over vroeger, had zijn dochter hem aangespoord om op de Verteldag ook zijn verhaal eens te doen. Maar toen de man eenmaal moeizaam het podium beklommen had, haalde hij vijf A4-tjes tevoorschijn. Kennelijk verkeerde hij in de veronderstelling dat vertellen hetzelfde als voorlezen was, of was hij bang om bepaalde details en feiten over te slaan als hij het nu uit zijn hoofd zou doen. Ik heb de man nog redelijk lang zijn gang laten gaan, maar toen hij na ongeveer een kwartier zijn eerste A4-tje vol data, te lange schrijfszinnen en minder relevante uitweidingen had voorgelezen, vond ik het mooi geweest. De man vertelde (in het kader van de herdenking van D-Day op 6 juni) nota bene over zijn eigen ervaringen in de Tweede

De Marokkaanse Sanae vertelt haar verhaal
Foto: Meraie de Jong

Wereldoorlog, over hoe hij een Duitse officier hielp deserteren. Ik vroeg de man om zijn blaadjes weg te doen, en zijn eigen herinneringen uit het hoofd af te maken. De man ging enigszins knorrend akkoord, en meteen daarna werd het een levendig verhaal: korter, bondiger, persoonlijker, en de man maakte nu ook oogcontact met het weinige publiek dat er nog stond.

Beroepsvertellers

Toen zich geen kandidaten meer aandienen voor het Open Podium had ik gelegenheid om optredens van de beroepsvertellers bij te wonen. Een groot deel van de denktank en de genodigden van die ochtend trok 's middags het land in om andere evenementen bij te wonen.

Eén van de professionals trad op onder de artiestennaam Wieltje - in werkelijkheid Willem A. Hassoldt uit Alphen aan den Rijn, die niet aangesloten is bij de Stichting Vertellen, en die zich heeft gespecialiseerd in clownerie. Zijn vertelling stond aangekondigd als het verhaal van *De Belachelijke Kei*, maar dit kwam slechts zijdelings in zijn performance aan de orde. Hij presenteerde zich vooral als een gek, die zich inbeeldde dat hij de dolle graaf Willem V (1333-1389) was, die het linker- en het rechterwiel had uitgevonden. Zijn optreden kenmerkte zich vooral door komische interactie met het publiek. Toen hij aan het slot vroeg of er nog vragen waren, informeerden twee mensen in het publiek of het verhaal van *De Belachelijke Kei* nog kwam. Waarop Wieltje vrolijk opnieuw begon aan zijn verhaal over Willem V, aan het eind van wiens levenspad de Belachelijke Kei ligt...

Beroepsverteller Philip van der Zee (ook wel optredend onder de naam Donderelf - Philip is overigens zo'n type verteller, die niet alleen sjamanenverhalen vertelt, maar zich ook sjamaan voelt) vertelde in de loop van de middag meerdere verhalen, gekleed in middeleeuwse kostuums. Zo vertelde hij een uitgebreid Iers sprookje over Cormac MacArt onder de titel *Reis naar het Toverrijk*. Zijn vrouw Theresia begeleidde hem tijdens het vertellen op de harp.

Philip vertelde me na afloop, dat hij zijn vertelling had samengesteld uit drie verschillende versies van het verhaal. Later die middag vertelde hij nog een langer verhaal, een licht komische variatie op de Middelnederlandse vertelling *Karel ende Elegast*, nu onder de titel *Karel ende Elequast*.

Elders in het land

Afgezien van het Jeugdjournaal kwamen er geen nationale cameraploegen op de Verteldag af - het nieuws van die avond werd gedomineerd door de 60-jarige herdenking van D-Day en door de dood van Ronald Reagan. De radio was beter vertegenwoordigd. 's Ochtends stond mijn gepensioneerd collegga Ton Dekker het programma OVT van de VPRO telefonisch te woord over de verteldag in het Archeon en over de geschiedenis van Roodkapje. De NCRV-radio maakte een opname van het verhaal van dominee Ter Linden, en ook Teleac en de Wereldomroep maakten opnames. In totaal trok de dag meer dan 500 berichten in de krant, op het web en op radio en televisie.

Ondertussen waren er in het hele land vertelevenementen. Op de Bataviawerf in Lelystad was een vertelontbijt. In het Vondelpark in Amsterdam was 's middags een vertelpicknick. In de sterrenwacht van Bergum vertelde Douwe Kootstra Friese verhalen uit de verzameling van Dam Jaarsma. In filmtheater Luxor in Zutphen werd een groot vertelfestival georganiseerd. Door de provincie Overijssel trok een 'Karavaan der Vertellers'. In Den Bosch werd onder meer een vertelwandeling georganiseerd. In het kleine Museum Simon van Gijn vertelde de jonge Dordtse verhalenverzamelaar Ruben Koman, die me op 7 juni mailde:

Ja, was hartstikke leuk!! De eerste keer had ik 13 bezoekers (12u) en de tweede keer (14u) 23. Er konden er bij het tweede bezoek niet meer in, en er moesten zelfs mensen naar huis worden gestuurd. Het is nl. een klein museum. Het verliep heel soepel en ik kreeg veel leuke reacties. TV en krant er wederom bij.

Dat waren dan de stads-tv en de lokale krant *De Dordtenaar*. En dit is dan natuurlijk maar een kleine greep uit de gebeurtenissen en de berichtgeving. Over het algemeen waren de reacties van de vertellers naderhand (zeer) positief.

Dagelijks vertellen en podiumvertellen

Een themadag wordt steeds in het leven geroepen om aandacht te vragen voor een 'vergeten' groep of onderwerp. Maar wie of wat is dat dan precies bij de Nationale Verteldag? Het lijkt een contradictie om 'het (volks)verhaal' aan te merken als een ondergewaardeerd

genre, als het motto van de dag is dat iedereen een verhaal heeft. In de nieuwsbrieven en persberichten werd ook vastgesteld dat er nog altijd en bij voortduring verhalen worden verteld in onze cultuur: moppen op het schoolplein, sterke verhalen in de kantine en familie-geschiedenissen op verjaardagen. De belangstelling voor volksverhalen, ook de traditionele genres als sprookjes en sagen, zit in de lift, al is het maar via boeken en films als *Harry Potter* en *Lord of the Rings*. Kortom: het volksverhaal is niet de pandabeer van de Nederlandse cultuur.

Een grote grief van de Stichting Vertellen was dat verschillende vertellers op het vertelontbijt het bestonden om hun verhaal van papier voor te lezen. Niet alleen de burgemeester van Alphen en de 'abt' van het Archeon-klooster lasen hun verhaal voor, ook Nico ter Linden las zijn teksten op. De voorlezers zijn zich waarschijnlijk van geen kwaad bewust geweest: in deze geletterde wereld wordt verhalen vertellen gemakkelijk geassocieerd met verhalen voorlezen.

Het punt toont aan hoe gevoelig het ligt met de beroepseer van de verteller, en hoe eenvoudig afwijking van het gewenste ideaal kan worden opgevat als aantasting van de identiteit van de verteller en het imago van de vertelkunst. Voor de professionele vertellers die zich hebben verenigd in de Stichting Vertellen is het vertellen van verhalen hun broodwinning. Ze vertellen in theaters, op vertelfestivals, op scholen, in musea en de laatste tijd in toenemende mate ook in bedrijven. Ze trekken een artistiek hemd of vestje aan, zetten eventueel een hoofddekseel op, hebben een attriboot in de hand en creëren zichzelf een Bühne. Meestal is het de bedoeling dat de luisteraars op stoelen of banken toekijken en luisteren, in een theateropstelling. Bij veel optredens moet ook entree worden betaald. De vertellers acteren het verhaal veelal met bewegingen, gebaren, mimiek en stemmetjes. Niet zelden hebben de vertellers er een voorkeur voor om bijzondere en exotische verhalen te vertellen, of om meer bekende traditionele verhalen te vertellen vanuit een nieuwe invalshoek (bijvoorbeeld Roodkapje vanuit het perspectief van de wolf). Voor hun verhalen shoppen ze graag in de wereldwinkel: een blanke profverteller vertelt met gemak Eskimo- of Maori-verhalen. Hun vertelkunst is derhalve heel wat anders dan de alledaagse vertelkunst, waarbij men meer moet denken aan het vertellen van een sterk verhaal op een verjaardag of het vertellen van een goeie mop in de kantine, gewoon op een stoel temidden van de luisteraars.

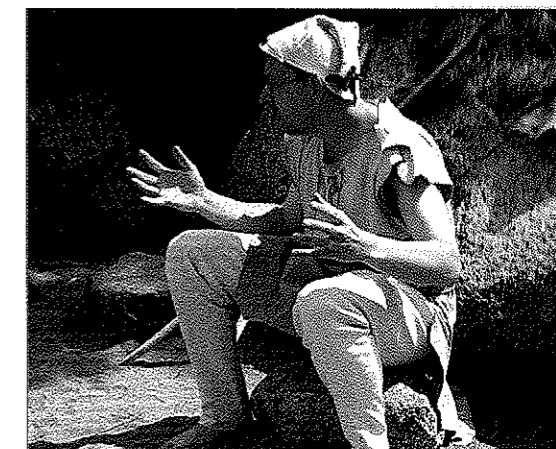
Promoten van volkscultuur

Erkenning van de (professionele) verteller lijkt de belangrijkste drijfveer voor de Stichting Vertellen om

een themadag te organiseren, maar de passie voor het vertellen van verhalen speelt natuurlijk evengoed een rol. Ook het Nederlands Centrum voor Volkscultuur wordt gedreven door een passie, maar dan voor de volkscultuur. In haar briefhoofd valt te lezen waar het Nederlands Centrum voor Volkscultuur voor staat: "Dagelijks Leven, Tradities en Rituelen". Net als het Meertens Instituut houdt zij zich bezig met de cultuur van het dagelijks leven en met de Nederlandse folklore. De taakverdeling is daarbij duidelijk: het Meertens verzorgt de wetenschappelijke kant, en het Nederlands Centrum voor Volkscultuur de praktische kant, in de richting van wat in het Engels thans *public folklore* heet. Daarbij hoort ook het zelf organiseren van volkskundige evenementen en het zichtbaar maken en promoten van volkscultuur. Het Nederlands Centrum voor Volkscultuur profileert zich bovendien als 'Landelijk Instituut voor het Immateriële Erfgoed'. Het sluit aan bij de plannen van UNESCO met betrekking tot het behoud van het immateriële erfgoed. Na behoud van het materiële erfgoed, is UNESCO begonnen met een deltaplan voor de bescherming en bevordering van immaterieel erfgoed als zang, dans, vertelkunst en feesten. 'Bedreigde' vormen van volkscultuur dienen niet alleen gedocumenteerd en bestudeerd te worden, maar ook beschermd en gestimuleerd.

Die laatste twee aspecten zijn de reden dat het Meertens Instituut wel een adviserende rol wil vervullen, maar geen uitvoerende functie ambieert: het past een wetenschappelijk instituut niet om verschijnselen die zij bestudeert ook actief te bevorderen, want daarmee wordt de onderzoeker de regisseur van zijn eigen studieobject. De wetenschapper kan moeilijk gaan rapporteren dat Sinterklaas enorm in de lift zit, nadat hij de viering eerst zelf gestimuleerd heeft. Ook om een andere reden begeeft de wetenschapper zich in een wespennest: UNESCO kan Sinterklaas als een te stimuleren feest erkennen, maar tegelijkertijd verlangen dat Zwarte Piet niet meedoet, omdat dit een politiek incorrect element in de viering zou zijn.

Het Nederlands Centrum voor Volkscultuur vindt dat het Meertens op dit punt teveel spoken ziet. Het Nederlands Centrum voor Volkscultuur wil, vanuit haar publieke taakopvatting, de volkscultuur wel stimuleren. Het Meertens wil dat niet, maar wil weer wel bestuderen hoe anderen dat doen. Zou het vertellen van Roodkapje gestimuleerd gaan worden (maar die is toch al populair?) of juist de verhalen van Lange Winter en de Stenen Uilenborden (hierop had niemand gestemd in de webenquête)? De laatste dreigen misschien wel uit te sterven, maar als dat zo is: zit er dan wel iemand te wachten op hun reanimatie? Er verdwijnen al eeuwen verhalen en dat blijkt geen

Vertellen in het Archeon
Foto: Barthouwer

culturele ramp te zijn; er komen gewoon weer andere verhalen voor in de plaats.

Verbeterpunten

Met de Nationale Verteldag lijkt het Nederlands Centrum voor Volkscultuur voor een andere strategie te kiezen. Centraal komt het vertellen te staan (al is dit geen bedreigde bezigheid) en de verteller. Door de alliantie met de Stichting Vertellen komt de nadruk wel te liggen op het even getalenteerde als onalledaagse vertellen van de beroepsverteller. Het vertellen komt daarmee ook in onalledaagse plaatsen terecht zoals verteltheaters en musea - en zodoende worden processen van folklorisering, festivalisering en musealisering in werking gezet. Men loopt daarmee het risico dat verhalen vertellen uiteindelijk in de sfeer van de oude ambachten en de dode vitrineobjecten terecht komt, en dan heeft de hele cultuurimpuls contraproductief gewerkt.

Hoe dan ook zijn er wel wat verbeterpunten denkbaar. Duidelijker maken dat vertellen niet synoniem is met voorlezen, lijkt me een goede aanbeveling. Voorts moeten gewone, alledaagse vertellers meer bij de verteldag betrokken worden, zodat niet de indruk wordt gewekt dat vertellen een podiumkunst is waarin alleen de beroepsvertellers excelleren. Maar als er open podia worden aangeboden, is het wel van belang dat de gewone vertellers meer begeleiding krijgen van ervaren sprekers, en in een natuurlijker en 'veiliger' entourage op hun gemak hun verhaal kunnen doen voor een welwillend luisterend publiek. Op de verteldag moet men vooral *vieren* dat het vertellen bloeit en geen museum behoeft.